

Sunu

Modern öykümüz 1950 Kuşuğu'ndan sonraki değişim evresini 1970'lerde geçirir. Bu dönemin yenileşme arayışlarına yakından bakıldığında sözlü kültürün geleneksel (din, mitoloji, folklor) öğelerinden yararlanma önemli bir yer tutar. Tomris Uyar'dan Hulki Aktunç'a, Bilge Karasu'dan Tarık Dursun K.'ya bir dizi yazar masallardan yeni, çağdaş metinler ortaya koymuştur. Halk masallarından yola çıkan, motiflerini ve söylemini yeniden üreten, atmosfer yaratan çizginin izine sonraki dönemlerde, Latife Tekin'de, Murathan Mungan'da ve daha pek çok anlatıcıda rastlarız. Tomris Uyar'ın ikinci öykü kitabı *Ödeşmeler ve Şahmeran Hikâyesi* işte bu yaklaşımlara bir nirengi noktasıdır.

Ödeşme temasının işlendiği 12 öyküden oluşan (bunlardan üçü Eptalikos Üçlüsü başlığı altında toplanır) *Ödeşmeler* bölümündeki öyküler için ilk baskısının kapağında şu ifadeler yer alır:

Ödeşmeler'de yazar, sınıf değiştirme özlemini taşıyan bilinçli ya da bilinçsiz kitlelerle; yaşadıkları durumlarla bir seçmeye itilen, bir gün kendi sınıfsal değerlerine sahip çıkacak ezilmişlerin çatışmalarını, birbirleriyle ödeşmelerini çok başarılı bir anlatımla ele alır. Gerçekçiliğin katı, alışıldık kalıplarını zorlamaya yönelir... *Ödeşmeler* hikâyeciliğimize yeni bir anlatım ve muhteva getirmektedir.

Söz konusu 12 öyküde Tomris Uyar, diyaloglar, iç monologlar, anlatıcının öyküye sokulması (karakterlerin söylemleriyle iç içe geçen değişik düzeylerde anlatıcı sesler), mektup gibi farklı anlatı biçimlerini kullanmasıyla dikkati çeker. Fusun Akatlı 1998 yılında *Ödeşmeler*'i değerlendiren bir yazısında şöyle der:

Bildirisiyle, izlekleriyle, ana duyarlılığıyla olsun, öykü kurgusu, yazış biçimi, tümceyi tümceye ulayışı olsun, görür görmez tanınacak kadar belirgin ve kişilikli bir biçime varmış olmasına karşın, bu yazar hiç mi hiç çoğaltmacılığa düşmüyor.

Kitabın ikinci bölümünü oluşturan 13. anlatı "*Şahmeran Hikâyesi*" için Tomris Uyar 1982 yılındaki bir söyleşisinde "masalı masal olarak" yazmanın "iddialı bir tavır" olduğunu "*Şahmeran*"da "masalı çağdaşlaştırma"yı denediğini söyler:

O yüzden mitik öğelerin peşini bırakıp masalın dibindeki temel endişeyi yakalayabiliyorsan yazabiliyorsun masalı. Masalların özündeki temel tedirginlik o kadar denenmiş, yüzyıllar boyu sınanmış bir şey ki onu işlemek, masalı bir daha yazmaktan daha geçerli.

Edebiyatımızda Eserler Sözlüğü'nde Behçet Necatigil de bu anlatıyı kaynakları açısından ele alırken "alegorik bir uygulama" yorumunda bulunur:

Son hikâyenin başlığı “Şahmeran Hikâyesi”dir, ki aslı Camasb-nâme’dir ve Abdi adında bir şair tarafından 15. yüzyılda nazımla ve aruz vezniyle yazılmıştır. Sonradan bir halk hikâyecisi konuyu Şahmeran adıyla ve düzyazıyla yazdı ve hikâye, günümüze kadar bu ikinci şekliyle basılageldi. Bu eski öykü ile Tomris Uyar’ın çağımıza alegorik bir uygulama niteliğindeki hikâyesi, ilginç bir karşılaştırma konusudur, incelemeye değer.

Nitekim sonraki yıllarda bu öykü üstünde çalışmalar yapılmış, akademik düzeyde anlatı-bilimsel incelemeye konu olmuştur.

Ödeşmeler ve Şahmeran Hikâyesi Haziran 1973’te Hayati Asilyazıcı’nın yönettiği Sinan Yayınları Hikâye Dizisi’nin yedinci kitabı olarak çıktıktan sonra 1982’de YAZKO, 1985 ve 1991 yıllarında Can Yayınları tarafından basıldı. 2003-2022 yılları arasındaysa Yapı Kredi Yayınları’nda dokuz baskı yaptı.

Öyküleri ilk baskıdaki biçimleriyle karşılaştırdığımızda, cümlelerde değişiklikler yapıldığı görülüyor. Bunların pek çoğu sözcük ya da söz dizimi değiştirme, eksiltme ya da ekleme biçiminde. O nedenle burada yayınevimizdeki son baskıyı esas aldık. Gözden kaçmış birkaç düzeltme yaptık ve öykülerin sonuna ilk baskıdaki tarihleri ekledik. Ayrıca yayınevimizin uyguladığı yazım kuralları yazarınkiyle çeliştiği yerde yazarın imlasını koruduk.

Kitabın ilk baskısında “Şahmeran Hikâyesi” bölümünü Tomris Uyar’ın isteğiyle Nedim Günsür özel olarak resimlemiş ancak sonraki baskılarda resimler kullanılmamıştı. Nitekim Tomris Uyar bir söyleşisinde konuya şöyle açıklık getirir:

Mesela “Şahmeran Hikâyesi”ni Nedim Günsür’le çalışmıştım ve çok güzel resimler yapmıştı. Kitapta aynı sonucu alamadık maalesef. Sonra da Nedim Bey’in o resimleri dağıldı; ya sattı ya da sevdiklerine hediye etti filan. Yani yok o resimler bir arada. Çok acırım, çok güzel resimlerdi.

Biz de aynı nedenle üç resmi ve bir vinyeti ilk baskıdan fotoğraflama yolunu seçmedik, çünkü siyah-beyaz ve oldukça bulanık basılmıştı. Resimlerin orijinallerine erişmemiz de ressamın vârislerinden izin almamız da mümkün olmadı. Yine de okurun bir izlenim edinmesi açısından kitabın ilk baskı kapağının fotoğrafını öykülerin başına koyduk.

Tomris Uyar’ı aramızdan ayrılışının 20. yılında özlemle anıyoruz; klasik hikâye ile modern öykü arasında özgün bir yeri olan *Ödeşmeler ve Şahmeran Hikâyesi* kitabını 50 yıl sonra özel bir baskıyla sunmaktan kıvanç duyuyoruz.

Yapı Kredi Yayınları

ÖDEŞMELER

tomris uyar

ÖDEŞMELER

ve
şahmeran hikâyesi

ejderhanın solüğünün Ukapi yağlıgının resmidir

Önsöz

— Yemekten sonra açarız, dedi Anne. Konuşur, tartışırız hep birlikte. Bir karara bağlarız.

— Süha beyler geleceklerdi, dedi Nine. Izgarayı musluğun altına tuttu.

— Gelsinler. Yabancı mı Süha beyler?

Anne gözlerini kısmış, tabaktaki köfteleri sayıyordu. Herkese ikişer tane düşüyor. Kıza üç tane de verilebilir ama Dede kızar. Herşey kararında olmalı. Köfteler, lokumlar, canerikleri öyle hemen bitmemeli. Kiraz bile olsa, çocuğun tabağına bir avuç koymalı: yeter. Öyle herkesin tencereye çatalını-kaşığı serbestçe daldırıldığı gecekondulu sofrası değil bu sofrası. Çocuk öğrenmeli ve alışmalı küçük yaşta. Hakkına düşene boyun eğmeli. Koparıp almamalı. Öğrenmezse, ileride karşılaşılabileceği kıtlık yıllarına nasıl göğüs gerebilir? Daha da önemlisi alışmazsa şimdiden, başkaldırır. Oysa Dede'yle Nine haksızlıklara, yoksulluklara tatlılıkla karşı koymuşlardır. Ne olmuştur sonunda? Daha ne olabilir? Selanik'in bir mahallesinden kalkıp İstanbul'da ev sahibi olmaktan, bir üst sınıfa kurulmaktan daha büyük bir armağan düşünülebilir mi? Dede'yle Nine, ustalıklarla bölüşmüşlerdir bu armağanı aralarında. Eşyaları, malları, saatleri paylaşmışlardır.

Sözgelimi ikindi, Nine'nindir; onun saatleridir. Nine buzdolabını açar, kıssa portakalları eller, sayar; yazsa domatesleri. Hepsini birer

birer çıkarır dolaptan, yumuşamışları, düşmüşleri, çürümeye yüz tutmuşları ön sıraya alır; dirileri arkaya iter. Böylelikle dolabı zamansız, Nine'ye sormadan açanlar, bu saygısızlığı gösterenler, hiç değilse önlere ilk gelen yemişlerle sebzelerden almak zorunda kalacaklardır. Denge bozulmayacaktır. Dolap yerleştirme töreni böyle bir gözdağıdır işte. Ancak akşam yemeğindeki haklarını ikindiüstü kullanmak isteyen bir çocuğa –o da çocukluğu göz önünde tutularak ve yalnız bir kereye özgü olarak– diri bir domates uzatılabilir gerilerden, gönülden koparsa. Yoksa evde herşey bir gün sonra, üç gün sonra, hep pörsüdükten, sarardıktan sonra yenir.

Akşam saatleri Dede'nindi. O yüzden Nine, tabağı Anne'nin elinden aldı, sofraya kendi taşıdı ve kocasının önüne koydu. Ona sundu. Köfteleri paylaştırırken, yağ lekeleriyle dolu önlüğünün cebindeki kocaman anahtar destesinin şingirtisi duyuldu. Evdeki hangi gizemli köşeleri açıyordu bu anahtarlar? Kimse tamı tamına bilmezdi. O yüzden ürkünçtü belki. Akide şekerine, yastık yüzüne bile kilit vurulan bir evde hangi anahtarın ne işe yaradığı kestirilemezdi ki. Bilinen tek şey, anahtarlardan birinin Nine'nin yatak odasını açtığıydı.

Dede'yle odalarını ayırmışlardı çoktan. Dede, önceleri zarif ve kültürlü bularak istettiği bu yabancı kadının (Selanikli oldukları halde akraba değildiler) pasaklılığından daha ilk günlerde tedirgin olmuştu. Gerçekten de bu kadında erdemlerini bile kötüye kullanabilme gibi alışılmadık bir yetenek vardı. Bektaşî bir aileden geldiği için umursamaz ve dağınık; tanrı-tanımazlığı bilinçle benimsediği için hınzır ve alaycıydı. Kendine güvenirdi ve kayıtsızdı. Sürmeleri gözaltlarına bulaşırdı. Kocasıyla ilk gittiği baloda takma lülesi düşmüştü. Patiska gömleği hep sarkardı entarisinin altından. Zamanla, sevilmedikçe, göğüsleri de küçülmüştü, sırtı kamburlaşmış, Fransızcası seyrelmiş, ezbere bildiği şiirleri ve keman çalmayı unutmuştu. Unutmadığı tek şey Rumelili olduğuydu. Tiksinirdi Anadolululardan. "Geçenler geçmiş, kaymak tabakası Rumeli'de kalmıştı. Avrupa'da yani." Selanik'te kaç-göç yoktu o yıllarda, evet. Peçeymiş, yok cara

girmekmiş... Rumlarla Yahudilerle iç içe yaşarlardı. Kadınlarla erkekler dostluk edebilirlerdi rahatça. Çünkü Avrupalıydılar. İki çocukla yetinmeyi bilirlerdi. Bu "İstanbul askeri" gibi kaba saba davranmaz, gece yatısına kalmaz, ansızın çıkıp bir yere yemeğe gitmezlerdi; en yakınlarına bile. Yok canım, kabalar geçmişti Anadolu'ya, seçkinler Rumeli'deydi. Torunu biraz benziyordu kendisine; doğru. Bilekleri inceydi, teni beyazdı, ama kalkıyor bir Anadolulu gibi işe sıvanıyor, o bileklerle güzelim Çekoslovak işi ağır karyoları yerinden kaldırıyor, altlarını silip süpürüyordu: "Çetin ceviz." Nine dilini düzeltmemişti. İnatla savunurdu bozuk şivesini. Anadoluluyu küçümsemek için en uygun deyimleri Rumeli ağzından seçmekte titizlik gösterirdi: "Kazdağlı," derdi. "Okumaktan yazmaktan, şimdi gelir bağ kazmaktan." Kinini bilemekle geçiriyordu artık günlerini. İncecik, ihtiyar bacaklarıyla odadan odaya durmaksızın dolaşırken, dolapları açıp kaparken, makbuzları düzene koyarken, oyaları, yazmaları havalandırırken, anahtar destesinin şingirtisi yayılıyordu eve; sahibinin varlığını, egemenliğini haber veriyordu. Dişiliği tükenmiş, ev kadınlığı hâlâ süren bir ihtiyarın tek süsüydü.

Çünkü sinemalara, tiyatrolara, operetlere, terzi Sabri'ye takım elbise ısmarlamaya, iyi konuşmaya, güzel kravatlara ve güzel kadınlara tutkun, yaşlanmak bilmeyen bir erkek olan Dede için tek çıkar yol kalmıştı geriye: iki çocuk peydahlamak ve anahtar destesini karısının eline vermek. Dişiliğinin kilidini geri verirken, odaları ayırırken, onu kendi namusuyla bağlamak ve titiz bir rahibe gibi sorumlu kılmak evin gidişinden. Bu sımsıkı işbirliğinin gevşediği anlar olurdu. Bir zeytinyağı tenekesi zamanından önce açılırdı sözgelimi, havagazı makbuzu yüklü gelirdi bir ay: işte o zaman ikisinden biri evdekilerle kısa süreli bir anlaşmaya girebilirdi. Toruna bir portakal kopardı gönülden, damada yeni bir gömlek armağan edilirdi. Yine de ilk seçilen ortak, Anne olurdu çoğunluk. Nine'nin beceriksizliğini, tembelliğini kendi çabasıyla örtbas etmeye çalıştığı için, pişirdiği çeşit çeşit yemeklerle Dede'yi hoşnut edebildiği, eve bağlayabildiği için.

İşte şimdi de telaşlı gözlerle sofrayı süzüyor, bir eksik olup olmadığına bakıyordu. Gidip Baba'yı çağıracaktı birazdan. Kayınbaba sofrasının dayanılmaz baskısından kaçardı Baba. Katılmazdı. Ama bu gece mutlaka gelmesi gerekiyordu. Kızının geleceği tartışılacaktı. Ya gelmezse?.. Anne, her zamanki korkaklığın, çaresizliğin yüreğine yerleştiğini duydu. Bunca yıllık koşuşturma, el ulaklığı, küçük hizmetçilik boşa gidecekti o zaman. Öyle ezik büyütülmüştü ki, parlak zekâsını, coşkun içgüdülerini tanıyamamıştı bile. Gerçi yükseköğrenim görmüştü. Dede'yle Nine, kendilerinde eksik olan Fransızca'yı kızlarının tamamlaması için ellerinden geleni ardlarına koymamışlardı, ama bunca emek, bunca masraf neye yaramıştı? Çocuk doğurmaya, yemek yapmaya, herkesi uzlaştırmaya. Anne, kendinde eksik kalanları Kız'ın tamamlayacağına inanıyordu. Bu gece o yüzden önemliydi. Onun için de önemliydi. Kız okuyordu, çok iyi okuyordu doğrusu. Ama buna okumak demek mi daha doğruduydu, kaçmak demek mi? Kimseye sokulmaz bu çocuk. Kapanır odasına, okur. Burnu da nasıl büyük. Nine'yi bile azarlar sırasında. Neye güvenir? Yol parası verilmezse yürür; istemez. Harçlık nedir bilmez. Düzenlidir orası öyle, dürüsttür, ama bir gün bakarsın sözgelimi 18.30'da geleceğim demiş (ki hep dediği saatte gelir), kalkmış 21.30'da gelmiş. Yani ürkütür. İşte, şimdi oturmuş sofrada tırnaklarını kemiriyor. Dede kızacakmış, umurunda bile değil.

Kız terliklerini çıkarıp atmış, cılız bacaklarını uzatmıştı masanın öte yanına. Geleceği konusunda karar alınacakmış. O, küçücük yüreğiyle bu gece asıl temeldeki sorunun çözümleneceğini, iki ucun (Dede'yle Baba'nın) uzun süredir sessizce sürdürdükleri gerginliği gidereceklerini sezmişti. Olanakları, yeni gelir alanları tükenmiş, bitmeye, çökmeye yüz tutmuş bir evin ayakta durabilmesi için birşeyler istenecekti kendisinden. Geleceğini konuşmak özrüyle. Uzlaşmaz uçlar bile bir araya geleceklerdi. Çoktandır gözden çıkardığı damadına kucak açacaktı Dede. Gerekirse. İlk adımı kendisi atacak kadar alçakgönüllüydü de. Ne de olsa çokluğun düzeltici gücünü bilirdi. On iki kardeştiler. Mahalle aralarında yırtık donla oynadıkları günleri

unutmamıştı daha. Şair ve avukat olan babalarının, katı, ilgisiz bakışlarla süzdüğü bu perişan çocukları cahil ana tek başına büyütmişti sayılabilir. Ama o acıları, o yoksunlukları bir daha yaşamamak için yeterince savaşıyordu Dede. Altılarda kalkıp işe gitmişti, geceyarılarına kadar çalışmıştı. O yüzden biriktirmişti belki, “gayrimenkule” yatırmıştı her kuruşunu. O yüzden evinde bir köftenin fazla yenmesini hoşgörmezdi. Oysa nasıl hoşgörülüydü dışarıya karşı. Tatlı konuşurdu, yoksulları sevindirir, zenginleri yoklar, gönlünce gezer eğlenirdi. Hem de cebinden tek kuruş harcamadan. Ne de olsa, Rumeli toprağında dayanışmanın, birbirini gözetmenin bütün olanakları yeşerirdi kolaylıkla: yardımlaşma, dayanışma, “biraderlik”.

Damadına gerçekten belbağlamıştı başlangıçta. Varsın Karadenizli olsun, babası yirmi yıl mebusluk etmişti ya – köylü möylü. Derler ki adamcağız oğlunu İsviçre’de okutabilmek için Köylü çigarası içmiş, aslını hiç gizlememiş, yürekliymiş. Sözelimi güya maliyeci Cavit Beyi evinde saklamış da Gazi’nin aklına bile gelmemiş onun evini aratmak. Kısacası, o da kendisi gibi savaşıp hayatını hayat yapabilmek için. Oysa damada ve öbür gençlere neler sunuldu? Kendiliğinden? Kıllarını kıpırdatmadan elde edebilirlerdi isteklerini. Edebilenler, başarılı olanlar, ettiler de. Kolej’de müdürlük, bankalarda genel yönetim kurulu üyelikleri, sonraları Ereğli Demir Çelik’in hisse senetleri... Bakanlık.

Baba, bu tatsız toplantıya katılmak için merdivenleri çıkarken düşünüyordu: Pek mi haksızdı Kayınpeder? Türkiye’nin ayağına Avrupa’yı getirmek için dışarıya gönderilen ilk “harika çocuklar”dan kaç “başarılı” olmuştu? Gerçekten? En yeni sanat akımlarını izlemişlerdi, Rimbaud okumuş, Gauguin sevmiş, ince hastalığa yakalanmış, salonlarda felsefe yapmışlardı kendilerinden beklendiği ölçüde. Yakup Kadri Beyin deyimiyle halka, köylüye ulaşmak, onu eğitmek, onunla el ele vermek ortak düşleriydi. Oysa dönüşlerinde, konservatuvarda müzik ya da resim öğretmenliği ya da uyduruk bir hukuk müşavirliği, bir müfettişlik bekliyordu onları. İşin kötüsü, eğitmeye çalıştıklarıyla, ilişkiye girdikleri kimselerle hiçbir ortak yanları kalmamıştı. İstekleri

dışında koparılmışlardı toplumdan. Başkaldırmayı öğrenmişken, gelip ufacak bir halkası olmuşlardı bürokrasinin. Yapılabilecek şeyler sınırlıydı: Fransız Devrimi'ni bile görmemiş Markiz Pastanesi'ne işgalci bir Alman askeri sertliğiyle girmek; Park Pastanesi'nde akşamüstleri (pastaneler dönemi), bol kremalı peşmelba yerken Yahya Kemal Beyin tarih dedikodularına kulak verip esnemek. Sonra sağ köşede, bahçeye açılan kapının ağzındaki masada oturan İngiliz Kemal Esat'ın "soluk kesici" serüvenlerini dinlemek sıkıntıyla; Küçük Moda'da birlikte bir kotra gezintisi için gün kararlaştırmak (semt adları da bu uzlaşmazlıkları ortaya koyar gibiydi, alay eder gibiydi onlarla: Küçük Bebek, Küçük Moda, Şifa, Belvü. Yaz akşamları Todori, kış akşamları Cumhuriyet kahvesi. Dede Efendi söz konusu değildi; Selâhattin Pınar'a da yoktular pek. Varsa yoksa Osman Nihat).

Bunlar yetmezse daha da ileri gidilirdi. Peyami Safa'nın ünlü ruh çağırma toplantılarında –ışıklar bir ara yandığında– Reşat Nuri Beyle kısa bir söyleşi halk kültürü konusunda. "Natürmortlarındaki devrik karpuzların canlılığıyla ünlenmiş bir dostun yalısında Falih Rıfkı Beyle, araya Fransızca sözcüklerin bol bol serpiştirildiği bir tartışmaya girmek; kıyasıya. Boyun eğmemek. Omleti bıçakla kesmek, eti elle koparmak, gürültüyle sümkürmek. Bu arada ufak memur aylığını yettirememek ve Hüseyin Cahit muhalefeti.

"Yeni kurulan partiye girmem için baskı da artıyor," diye düşündü Baba. Beyoğlu'nda kürtajdandan para kazanan bir doktorla bir kırtasiyeciyi ayarlıyorlardı bu işi. Herkes koşuyordu yeni partiye, yeni geçim kaynağına. Kayınpeder öncülerdendi. Ama ikinci bir kopukluk göze alınmazdı artık. Yeni ödünler verilemezdi. Baba, adı gibi biliyordu bunu.

— Evet, diye sözü bağladı Dede. Demin de söylediğim gibi, biliyorsunuz çoktan beri yeterince çalışmıyorum. (Sözün burasında Süha Beyle karısına baktı; kahve içiyorlardı. Anne, kapının yanındaki iskemleye ilişmişti, birşey istenirse hemen fırlayacaktı.) Evet, astım bindirdi. Anjin dö puatrin keza. Bari diyorum, elimde kalan beş on kuruşu yerli yerinde harcaşayım. Ailenin köklü geçmişi bunu bekliyor bizden. Yeni yetişenleri düşünmeliyiz önce, değil mi efendim?

— Şüphesiz, dedi Süha Bey kimsenin birşey söylemediğini görünce.
— Efendim, sorun şu. Elimdeki cüzi miktardaki parayı (bir de cenaze masrafım için ayırdığım var, ayrı bir zarfta) nasıl harcayacağız? Nereye? Kısaca, bizim torunu iyi bir okula mı yollayacağız, yoksa ona çeyiz mi düzeceğiz bu parayla?

Uzun bir sessizlik oldu. Sonunda dayanamadı Anne:

— Okusun bence, dedi. İyi bir okulda. Dil öğrensin.

— Yalnız iyi okul, iyi giyim-kuşam ister. Başka masraflar da gerektirir yani.

— Ben dikerim, dedi Anne havaya garip bir makas çizerek. Ben biçer, dikerim. İki etek, dört bluz yeter de artar bile. Değiştirir değiştirir giyer. Geçen yıl diktirdiğim paltoyu da veririm. Zaten giyimde kuşamda gözü yoktur pek. Annemle benim eskilerimizi gündelikçiye verip uydurtuyorduk onun üstüne göre. İyi bir rastlantı: hepimiz 35 numara pabuç giyeriz. (Süha beylere baktı). Bizim eski pabuçları giyer kızım.

— Kültürlü kadın her zaman geçerlidir, dedi Baba. Bence de okusun. Çalışsın sonra. Serbest olsun.

— Ezilebilir belki, dedi Süha Beyin karısı. İlk konuşuşuydu. Okumamış ama sevgileri ve içgüdüleri güçlü bir kadındı – yani o iyi giyimli kızların içinde...

— Ezilmez ezilmez, dedi Anne. Çok çalışkandır, ezilmez.

— Zengin bir koca da kötü değil, ama dedi, Dede şakayla. Bir mühendis, ya da bir doktor.

— Arabalı bir damat hepimizi gezdirir arabasıyla, dedi Süha Bey gülererek.

— Zayıftır kızım, diye iç çekti Anne. Maden mühendisleriyle Zonguldaklara falan gidemez. Doktorların da saatleri vakitleri belli değil.

— Herkese verilmez elbet, dedi Dede. İyi bir düğün yapsınlar.

— Okusun, dedi Nine. Okursa zaten iyi bir kısmet bulabilir. İyi bir kısmete de çeyiz gerekmez. Yani okumakla, bir taşla iki kuş.

Küçük kız, tırnak yemeyi sürdürüyordu. Ödeşecek vakti çoktu.

Mart 1972